gemeente Tynaarlo

Kadernota 2020-2024

Sociaal Domein

De kunst van het samen leven

versie 2 april 2020

Inhoudsopgave

Inleiding 3
1 Visie sociaal domein 5
2 De maatschappelijke opgaven en uitdagingen 6
2.1 Maatschappelijke (landelijke) uitdagingen in Tynaarlo 6
2.2 Gezamenlijke uitdagingen 8
3 De kaders en leidende principes 10
3.1 Kaders 10
3.2 Leidende principes 12
4 Het vervolg 13
4.1 Gebiedsgerichte uitvoeringsagenda 13
4.2 Bewaken van de resultaten 13
4.3 Inkoop en financiën 13

Bijlage 1: De decentralisatietaken 14
Bijlage 2: Infrastructuur in Tynaarlo 15
Bijlage 3: Financieel overzicht 16

Inleiding

Taken van rijk en provincies naar gemeenten

Sinds 2015 dragen het Rijk en de provincie steeds meer taken binnen het sociaal domein over aan gemeenten. Eerst de Wet maatschappelijke ondersteuning (hierna Wmo), de Participatiewet en de Jeugdwet. Later volgde de Wet passend onderwijs, Wet voor de geestelijke gezondheidszorg en wordt de Wet inburgering daar nog aan toegevoegd.[1]

De eerste jaren hebben we ingezet op het ons eigen maken van deze taken en ze zo goed mogelijk uit te voeren. Uit de evaluatie van het sociaal domein (2018) blijkt dat we daarin zijn geslaagd en dat de doelen binnen de meeste beleidsterreinen zijn gehaald.

Sociaal domein?
Het sociaal domein is de verzamelnaam voor het werk dat de gemeente verricht rondom werk, en inkomen, meedoen in de maatschappij, zelfredzaamheid, zorg en jeugd.

Herkenbare kaders, vanuit breder perspectief

Deze kadernota schetst het perspectief voor de periode 2020-2024. Vertrouwde begrippen uit de kadernota van 2012 zoals meedoen, ontplooiingskansen en eigen verantwoordelijkheid komen hierin terug. Wat verandert is dat we in deze kadernota breder kijken naar het sociaal domein. Dat heeft enerzijds te maken met nieuwe taken die we er als gemeente in de tussentijd bij hebben gekregen, anderzijds met het inzicht dat vanuit beleidsterreinen zoals sport en cultuur een belangrijke bijdrage geleverd kan worden in het voorkomen van problemen of het tijdig signaleren daarvan. Deze nieuwe kadernota gaat dus niet alleen over Wmo, jeugd en werk en inkomen. Hij gaat ook over sport, bewegen en gezondheid, cultuur, inburgering, leerplicht, armoede en schuldhulpverlening.

Daarnaast zijn de budgetten die het Rijk beschikbaar stelt voor de uitvoering van deze taken ontoereikend. Wanneer we als gemeente blijven werken zoals we nu doen, lopen we tegen structurele miljoenentekorten aan. Dat is overigens niet alleen in de gemeente Tynaarlo zo, maar in gemeenten in heel het land. We zetten met deze kadernota daarom nadrukkelijker in op de eigen verantwoordelijkheid van inwoners en minder op regelen vanuit de gemeente. In de verdere uitwerking (hoofdstuk 3) vormt de uitvoering van onze taken binnen de rijksbudgetten een belangrijk financieel kader.

Minder beleid
Deze kadernota is leidend voor alle lopende beleidsnotities binnen het sociaal domein. Hij vervangt de visienota 'Iedereen heeft Talent' (2012).

We willen toe naar minder beleidsnotities. De komende periode zal blijken welke beleidsnotities niet meer actueel zijn. Deze worden via het college van B&W en de gemeenteraad teruggetrokken.

Meer verantwoordelijkheid voor inwoners en (maatschappelijke) organisaties

Ons streefbeeld is een samenleving waar inwoners binnen hun sociale netwerk zoveel mogelijk voor zichzelf zorgen en zelfstandig meedoen in de maatschappij. Waar mensen naar elkaar omkijken en bereid zijn om iets voor een ander te doen. Een samenleving waar inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers samen zoeken naar passende oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Als gemeente stellen we ons hierin bescheiden op, kunnen we faciliteren en zijn we meer een gelijkwaardige partner en minder 'voorschrijvend'. Natuurlijk kunnen onze inwoners wel op ons blijven rekenen. Wij bieden waar nodig een vangnet en passende ondersteuning.

Om het bovengenoemde streven te behalen is een behoorlijke verandering van denken en handelen nodig. Dat noemen we een transformatie. Die verandering vraagt niet alleen wat van ons als gemeente, maar ook van betrokken professionals,

[1] Een overzicht van deze wetten met een toelichting vindt u in bijlage 1.

maatschappelijke organisaties, ondernemers en inwoners. Er moet een continue dialoog op gang komen in een steeds veranderende omgeving, waar ontwikkelingen elkaar steeds sneller opvolgen. Wij vinden het daarom niet passen om beleid voor meerdere jaren vast te stellen. In deze nota beschrijven we onze visie dan ook op hoofdlijnen en stellen kaders voor de benodigde omslag binnen het sociaal domein. Samen met inwoners en organisaties maken we vervolgens jaarlijks een zogenoemde gebiedsgerichte werkagenda op. Hierin leggen we samen de belangrijkste opgaven in een geografisch gebied vast en verdelen we onderling de taken.

Verantwoording

Hieronder staat een overzicht van analyses, onderzoeken en bijeenkomsten waarvan de uitkomsten en inbreng zijn verwerkt in deze kadernota:

- Analyse van verschillende beleidsdocumenten van de gemeente Tynaarlo, waaronder de kadernota's WMO (2015), Jeugd (2015) en Participatie (2014), het Bestuurlijk transformatieakkoord jeugd (2019), het Transformatieplan sociaal domein (2016) en beleidsdocumenten over armoede en schuldhulpverlening, nieuwkomers, sport, bewegen, cultuur, passend onderwijs en leerplicht.
- Uitkomsten van onderzoeken over resultaatgerichte inkoop (Vilans, 2018) en tekorten in de Jeugdhulp in Tynaarlo (Instituut voor Publieke Waarden, 2019) en een landelijke benchmarkanalyse naar de uitgaven van jeugdhulp in 26 gemeenten.
- Vanuit het project 'Aan de slag met preventie in de Drentse gemeenten' zijn in Eelde-Paterswolde, Vries en Zuidlaren in het voorjaar van 2019 gebiedsgerichte dialoogtafels gehouden met maatschappelijke organisaties. De GGD Drenthe heeft vervolgens wijkgezondheidsprofielen gemaakt. Zie hiervoor www.gezondheidsgegevensdrenthe.nl.
- In het najaar van 2019 zijn er vijf bijeenkomsten gehouden waarin het gesprek over de opgaven in het sociaal domein centraal stonden. Er was een bijeenkomst voor jongeren in de vorm van een zogenoemde versnellingskamer. Daarnaast waren er in de drie grote kernen in onze gemeente dialoogtafels met inwoners en één dialoogtafel met (vrijwilligers)organisaties. Deze avonden werden samen met de Jongerenraad en het VN-panel georganiseerd.
- Inspiratiebijeenkomst "op weg naar samenwerking in zorg en welzijn" met huisartsen en andere direct betrokken zorg-, en welzijnsorganisaties.
- Diverse interne bijeenkomsten binnen de gemeente.
- De concept Kadernota Sociaal Domein is voorgelegd aan inwoners en de betrokken organisaties in het sociaal domein en ter inzage gelegd voor de inspraak.

Leeswijzer

Wij starten deze kadernota met het omschrijven we onze visie op het sociaal domein. In hoofdstuk 2 benoemen we de maatschappelijke opgaven en uitdagingen voor Tynaarlo. Deze vormen de focus en richting voor onze gemeente in de komende vier jaar. Vervolgens beschrijven we in hoofdstuk 3 de kaders en leidende principes. Tot slot schetsen we in hoofdstuk 4 het proces voor het opstellen van de jaarlijkse gebiedsagenda's.

1 Visie sociaal domein

Veel mensen in Tynaarlo hebben het goed. Ook het Sociaal en Cultureel Planbureau schetst in de sociale staat van Nederland (2018) een positief beeld van de Nederlandse ontwikkelingen op het gebied van werk, gezondheid en opleidingsniveau. Toch staan we voor grote uitdagingen. Een beperkte groep profiteert namelijk niet van deze vooruitgang.

Onze samenleving ontwikkelt zich meer en meer richting een participatiesamenleving, waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving en waarbij de overheid een meer faciliterende rol speelt. Figuur 1 verbeeldt de nieuwe samenwerking van de gemeente met inwoners en maatschappelijke organisaties. De afbeelding laat zien dat zowel de gemeente als de inwoners en de maatschappelijke organisaties een gelijkwaardige rol vervullen wanneer het gaat om het nemen van eigenaarschap, regie en verantwoordelijkheid.

In algemene zin geldt dat we alles op alles zetten om problemen vóór te zijn. Onder andere door het organiseren van welzijns-, cultuur-, sport- en beweegactiviteiten die gericht zijn op meedoen, gemeenschapszin en zelfredzaamheid. Ook algemene voorzieningen, zoals de bibliotheek, zijn hierin een belangrijke factor. Iedereen doet naar vermogen mee. Hierbij streven we naar 'positieve gezondheid', ofwel de ervaren kwaliteit van leven. Daarmee spreken we het aanpassingsvermogen van inwoners aan op die momenten dat zij voor fysieke, emotionele of sociale uitdagingen staan.

Figuur 1; de route naar een nieuwe vorm van samen leven.

Voor de groep inwoners die sociaal blijvend buiten de boot dreigen te vallen bieden we een vangnet. Dat doen we samen met inwoners, organisaties, vrijwilligers, verenigingen en ondernemers.

De gemeente faciliteert de inzet van inwoners, mantelzorgers en vrijwilligers vanuit een goede basisstructuur en zorgt dat er voor iedereen passende ondersteuning beschikbaar is.

Wij benaderen inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties op een manier die zij prettig vinden. Als dit toegevoegde waarde heeft, organiseren we dienstverlening dichtbij mensen (in wijken of aan de keukentafel).

Indien meer specialistische hulp nodig is, wordt naar geïndiceerde en/of specialistische zorg gekeken[2]. Deze werkwijze is ingezet vanuit het achterliggende idee dat deze manier van werken niet alleen leidt tot betere dienstverlening aan onze inwoners, maar ook tot een sociaal stelsel dat financieel houdbaar is voor de toekomst.

[2] Zie voor een nadere beschrijving van deze infrastructuur bijlage 2

2 De maatschappelijke opgaven en uitdagingen

We staan als gemeente en maatschappij in het sociaal domein voor uiteenlopende opgaven. Enerzijds zijn er maatschappelijke (landelijke) uitdagingen die ook in Tynaarlo hun intrede doen. Daarnaast kent Tynaarlo verscheidene beleidsmatige uitdagingen.

Om tot kaders te komen die voldoende inspelen op deze uitdagingen en onze veranderende maatschappij, zijn tal van onderzoeken en analyses gedaan. Denk daarbij aan landelijke trends, demografische ontwikkelingen en wettelijke verplichtingen. Maar ook aan een analyse van verschillende onderzoeks- en beleidsdocumenten en aan (gebiedsgerichte) analyses door beleidsmedewerkers, inwoners en maatschappelijke organisaties uit Tynaarlo. U vindt de verantwoording van de bronnen terug in de inleiding van deze kadernota.

Het is niet zo dat deze benoemde uitdagingen uitsluitend 'nieuw' zijn. Op veel gebieden wordt al gewerkt aan bijvoorbeeld nieuw beleid, wordt er landelijke wetgeving aangepast, of wordt er in brede zin ingespeeld op een veranderende maatschappij. In de uitvoeringsagenda's die op dit moment in de maak zijn, vindt u deze ontwikkelingen terug.

De uitdagingen zoals die in dit hoofdstuk geformuleerd zijn, vormen de opmaat voor de kaders in hoofdstuk 3. Samen zijn ze leidend voor de keuzes die de komende tijd in het sociaal domein gemaakt worden.

2.1 Maatschappelijke (landelijke) uitdagingen in Tynaarlo

De gemeente wil dat het werk dat wordt verzet in het sociaal domein, zowel inhoudelijk als financieel, toekomstbestendig is. Daarom zijn er een aantal belangrijke, toekomstige maatschappelijke uitdagingen benoemd die het sociaal domein raken. Deze vragen een andere manier van samenwerken tussen de gemeente, haar inwoners en maatschappelijke organisaties. Deze uitdagingen zijn in de afbeelding op de volgende pagina (bladzijde 7) weergegeven.

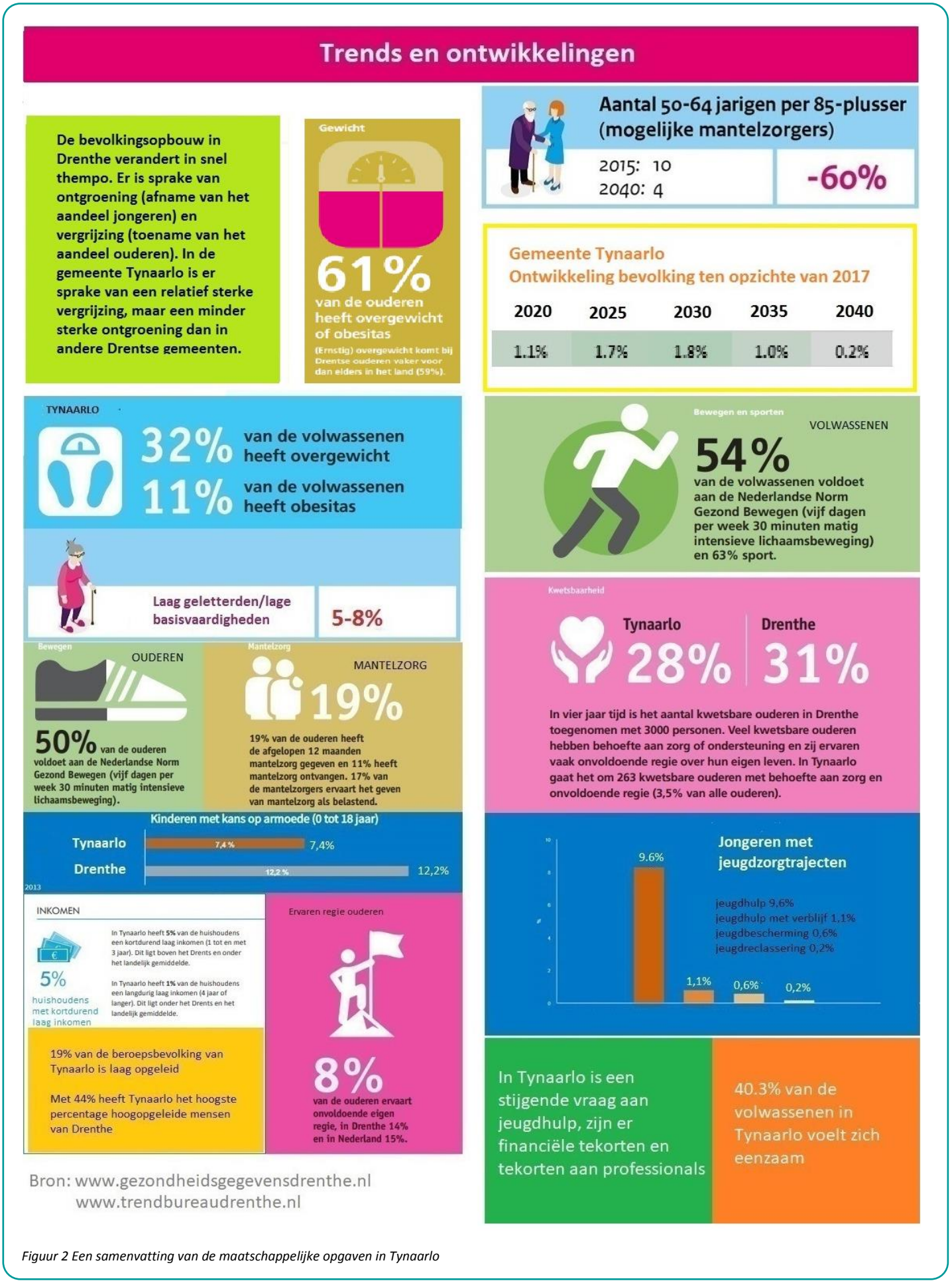

Figuur 2 Een samenvatting van de maatschappelijke opgaven in Tynaarlo

Laaggeletterdheid Tynaarlo 8%, Drenthe 11% en Nederland 18%
Bevolking > 65 jaar Tynaarlo 24%, Drenthe 23%, Nederland 19%

Uit voornoemde tabel blijkt onder meer, dat Tynaarlo een gemeente is met relatief veel ouderen en ook relatief veel hoog opgeleiden. We hebben relatief veel mensen met kortdurend (1-3 jaar) laag inkomen maar weer weinig mensen met langdurend (4 jaar en langer) laag inkomen. Rond 11% van onze jeugd maakt gebruik van de jeugdhulp

2.2 De gezamenlijke uitdagingen

In de aanloop naar deze kadernota is er een analyse gemaakt van (interne) beleidsnotities, zijn gebiedsanalyses uitgevoerd en zijn bestuurders en beleidsmedewerkers uit het sociaal domein geïnterviewd over hun werk en opvattingen. Daaruit zijn onderstaande beleidsmatige uitdagingen voor Tynaarlo gefilterd.

1. Veel hulpvragen worden nog te ad hoc opgepakt en uitgevoerd, zowel binnen als buiten de gemeentelijke organisatie. We willen als gemeente toe naar een brede, integrale aanpak waarbij meerdere beleidsterreinen en partijen betrokken zijn. Waarin we de samenwerking zoeken met inwoners, vrijwilligers en maatschappelijke organisaties.
2. Soms worden problemen bij inwoners te laat gesignaleerd. Dat kan bij alle doelgroepen het geval zijn: van overlastgevende jongere tot vereenzaamde oudere. Door meer in te zetten op preventie -bijvoorbeeld vanuit de beleidsterreinen sport (buurtsportcoaches) en cultuur (cultuurcoaches)- maar ook door nauwer contact met scholen, welzijnsorganisaties en maatschappelijke organisaties, hopen we dat zwaardere problematiek voorkomen kan worden.
3. In het verlengde van punt 2 passen de huidige generieke voorzieningen niet goed bij het maatwerk dat we als gemeente voor ogen hebben. We willen van ‘ieder hetzelfde’ naar ‘ieder het zijne’. Geen gelijke toedeling van voorzieningen, maar een gerichte aanvulling op wat mensen nodig hebben: passende zorg.
4. Iedereen krijgt in zijn of haar leven te maken met fysieke, emotionele en/of sociale uitdagingen. Hierbij is het de vraag hoe we het aanpassingsvermogen van inwoners kunnen aanspreken, om in zulke situaties zelf regie te blijven voeren. Preventie, elkaar ontmoeten en signalering zijn daarbij sleutelwoorden. De uitdaging is om activiteiten in de volle breedte zo in te zetten dat het gericht is op het bevorderen van de zogenoemde ‘positieve gezondheid’. Kortgezegd betekent dat de kwaliteit van leven die iemand ervaart. Hiermee kan indicatie voor zwaardere zorg voorkomen worden.
5. Er blijven nog altijd mensen buiten de boot vallen. Bijvoorbeeld omdat ze geen werk hebben, op of onder de armoedegrens leven, of als nieuwkomer in Nederland niet weten hoe onze maatschappij in elkaar zit. Binnenkort wordt er aanpassingen verwacht van de Participatiewet. Met uitvoeringsorganisaties, welzijnsorganisaties, maatschappelijke organisaties en bedrijven willen we gezamenlijk inzetten op begeleiding naar (passend) werk en inkomen voor iedereen. Daarnaast is de nieuwe Wet Inburgering vanaf volgend jaar van kracht. Door ons als gemeente goed op deze ontwikkelingen voor te bereiden en in te zetten op brede samenwerking, willen we iedereen helpen mee te doen in onze maatschappij.
6. Inwoners worden geacht langer thuis te wonen, ook bij een achteruitgang in de gezondheid of psychische problematiek. Dit vraagt veel van inwoners zelf, maar ook van het netwerk van de betrokkene, direct omwonenden en hulpverleners. We willen als gemeente toe naar een manier van werken waarbij het netwerk van de inwoner beter betrokken is. Ook kijken we samen met betrokken organisaties naar wat nodig is om het vangnet tussen ambulante hulpverlening en beschermd wonen te optimaliseren. Ten slotte willen we ook voor deze doelgroep het integraal werken tussen partijen bevorderen.

Naast de beleidsmatige uitdagingen hierboven zijn tijdens de diverse dialoogtafels ook oplossingen bedacht die niet direct te vatten zijn binnen het sociaal domein. Inwoners denken immers vanuit hun eigen leefomgeving en daarom gingen de gesprekken óók over wonen, voorzieningen, duurzaamheid, ruimtelijke ordening en veiligheid. Deze waardevolle inbreng wordt besproken tijdens het opstellen van de uitvoeringsplannen per gebied. De deelnemers aan de dialoogtafels gaven aan dat inwoners doorgaans bereid zijn om naar elkaar om te zien en een actieve bijdrage willen leveren. Een betrokken gemeente die hierbij met een brede blik faciliteert is volgens hun belangrijk. Dit naast de ruimte om voorbij de regels en in gezamenlijkheid vorm te geven aan maatwerkoplossingen.

3 De kaders en leidende principes

Aan de hand van de kaders die we hieronder formuleren, geven we de komende vier jaar vorm en inhoud aan de transformatie in het sociaal domein. Drie kaders gericht op inwoners en samenleving, twee gericht op organisatie en samenwerking en twee gericht op financiën, sturing en regie. Vervolgens formuleren we een aantal leidende principes voor de uitvoering van onze taken.

3.1 Kaders

§ 3.1.1 Inwoners en samenleving

Kader 1: Eigen kracht en sociaal netwerk van de inwoner
Bij het oplossen van problemen kijken we naar wat de inwoner zélf kan uitvoeren met behulp van zijn of haar contacten in de straat, het verenigingsleven, familie of vrienden. Onze aanpak is minder gericht op het overnemen van taken door de gemeente.

Samen met maatschappelijke organisaties spreken wij de mogelijkheden en talenten van inwoners aan. We ondersteunen inwoners bij het wegnemen van belemmeringen die zij ervaren. De gezamenlijke inzet is gericht op het creëren van de juiste randvoorwaarden en op het versterken van sociale netwerken in wijken en buurten. Ook het participeren in de totstandkoming van gemeentelijke plannen en beleid kan hieraan bijdragen. Zo bouwen inwoners actief aan hun eigen samenleving.

Tynaarlo is een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen, waarin iedereen telt en wordt gerespecteerd. Een samenleving waarin ook mensen met een beperking op alle levensgebieden volwaardig kunnen deelnemen. In Tynaarlo zorgen we er als gemeente, inwoners en organisaties met elkaar voor dat het vanzelfsprekend is dat dit kan.

Kader 2: We bieden gelijke kansen bij het opgroeien van de jeugd
We bieden alle jeugd zoveel mogelijk kansen op hun weg naar zelfredzaamheid. We richten ons op het in contact komen en blijven met de jeugd. Zo kunnen we inzetten op het voorkomen van problemen en zijn we er snel bij als dat nodig is.

Is er een probleem? Dan wordt ook bij jongeren eerst gekeken naar eigen kracht en het sociaal netwerk. Want naast hun ouders en scholen, zijn jongeren zelf verantwoordelijk voor hun ontwikkeling. Waar aanvullende ondersteuning nodig is, organiseren we dat.

Kader 3: We investeren in preventie
We signaleren problemen vroegtijdig en het liefst proberen we deze te voorkomen. We kiezen er daarom voor om zo toegankelijk mogelijk te zijn voor onze inwoners. We werken ín de dorpen en zijn bekend met bestaande netwerken en initiatieven. Door die bekendheid met de sociale structuur in de dorpen kunnen we vroegtijdig inzetten op het versterken van het netwerk rondom kwetsbare inwoners, om zelfredzaamheid en meedoen in de maatschappij te versterken.

Verder brengen we de basisstructuur van hulp, ondersteuning, activiteiten en faciliteiten waar je in onze gemeente zonder indicatie gebruik van kunt maken in kaart en versterken deze. Denk hierbij aan hulp en ondersteuning van bijvoorbeeld inwoners, mantelzorgers en vrijwilligers en aan activiteiten en faciliteiten zoals jongerenwerk, wijkvoorzieningen, openbaar vervoer, bibliotheken, onderwijs, activiteiten gericht op een gezonde leefstijl, cultuur en bewonersinitiatieven. Dit aanbod communiceren we ook richting de inwoners, zodat zij weten welke voorzieningen er zijn en hoe zij daar gebruik van kunnen maken. Doel hiervan is dat inwoners zoveel mogelijk op eigen kracht en waar nodig met passende ondersteuning kunnen meedoen in de samenleving. Zij hoeven dan minder (snel) een beroep te doen op zwaardere vormen van ondersteuning.

De inrichting van een nieuw toegangsmodel voor het sociaal domein moet onder andere het integraal werken en de samenwerking met professionals en de maatschappelijke partners versterken. Ook hier geldt dat we inzetten op preventie en het tijdig signaleren van problemen. Maar we willen ook snel kunnen schakelen en opschalen als dat nodig is. Zelfredzaamheid kent grenzen, en hiervoor bieden we samen met professionals en maatschappelijke partners een passend vangnet. Afhankelijk van de situatie kunnen we als gemeente verschillende rollen op ons nemen: initiëren, faciliteren, regisseren. De inzet op het bereiken of behouden van resultaten is maatwerk. Passende zorg is belangrijk: we zetten in op lichte zorg en ondersteuning om grotere problemen te voorkomen, en schalen op naar zwaardere vormen als dit nodig is.

§ 3.1.2 Organisatie en samenwerking

Kader 4: We werken integraal vanuit de gedachte één huishouden, één plan, één regisseur
Voor ons betekent integraal werken dat er samenhang is in de aanpak. We onderscheiden daarbij twee perspectieven:

1. vanuit de inwoner // deze vraagt een samenhangende aanpak met aandacht voor alle hulpvragen en vraagstukken waar hij of zij mee te maken heeft. In onze aanpak starten we bij het alledaagse leven van inwoners, buurten en dorpen. Deze werkwijze bevordert dat een beroep wordt gedaan op de zelfredzaamheid. Zo worden en blijven inwoners probleemeigenaar en verantwoordelijk voor de oplossing.
2. vanuit de organisatie // deze vraagt om een goede afstemming tussen professionals over processen, werkwijzen en expertise. Het uitgangspunt daarbij is één huishouden, één plan, één regisseur. Zo voorkomen we dat een huishouden wordt geconfronteerd met veel verschillende hulpverleners, met het risico dat deze langs elkaar heen werken. De inwoner is zelf verantwoordelijk voor de zorgcoördinatie die in het plan is vastgelegd. Lukt het niet of volledig om dit zelf te doen, dan wordt hij of zij hierin ondersteunt.

Kader 5: We bouwen verder aan en intensiveren de samenwerking met maatschappelijke organisaties (vrijwillig en professioneel) en inwoners
We maken bij het zoeken naar oplossingen veel meer gebruik van de kennis in de samenleving. We handelen niet alleen vanuit onze expertise en die van de professionele organisaties om ons heen. Dat doen we vanuit een netwerk waarin ook vrijwilligersorganisaties zoals dorpsbelangen, sportverenigingen en culturele verenigingen betrokken zijn. Wij nemen hierin meer de regie door zowel op beleids- als op uitvoerend niveau individuen, organisaties en initiatieven met elkaar in contact te brengen.

Dat vraagt een andere houding en benadering van professionals in organisaties en van ons als gemeente. Meer gericht op open communicatie met inwoners en op innovatie van de dienstverlening. Daarvoor is het nodig dat professionals de ruimte krijgen voor het invullen van hun taken. Dat betekent soms ook dat we binnen de grenzen van de wetgeving op zoek moeten naar inventieve oplossingen, bijvoorbeeld waar het gaat om informatie-uitwisseling.

§ 3.1.3 Financiën, sturing en regie

Kader 6: We voeren regie op het zorgpakket
Wij kiezen er als gemeente voor om direct te sturen op dienstverlening en financiën. Door controle uit te oefenen op het nakomen van afspraken door zorgaanbieders en ketenpartners voorkomen we dubbelingen en gaten. Verder zien we scherp toe op de maatschappelijke effecten van onze inzet en zetten we in op kostenbeheersing.

Het inkoopproces WMO-Jeugd wat per 1 januari 2019 van start is gegaan, draagt ervoor zorg dat onze inwoners kwalitatief goede zorg blijven ontvangen op grond van de jeugdwet en de WMO. Dit alles binnen de budgettaire mogelijkheden van de gemeente Tynaarlo.

Kader 7: We voeren de drie decentralisatiewetten binnen de rijksmiddelen uit
Op financieel vlak ligt er een forse uitdaging. De budgetten die het Rijk beschikbaar stelt zijn ontoereikend voor de manier waarop we tot nu toe werkten. De in de overige kaders omschreven transitie en het maatregelenpakket zijn cruciaal om tot een structureel sluitende begroting voor het sociaal domein te komen. Zonder hierbij afhankelijk te zijn van onttrekkingen uit de reserves.[3]

We voeren de taken in het sociaal domein uit binnen de budgetten die het Rijk hiervoor beschikbaar stelt. We werken met zogenoemde budgetplafonds, wat inhoud dat er een uitgavestop is zodra budgetten overschreden worden. Het is niet ondenkbaar dat in dergelijke gevallen wachtlijsten oplopen.

3.2 Leidende principes

- Kaders die ruimte geven over de domeinen heen: we pakken steeds meer zaken samen met andere beleidsterreinen op door middel van een programmatische aanpak.
- Ruimte voor professionals om in de uitvoering maatwerk te bieden en te experimenteren. De professional bepaalt in samenspraak met de inwoner of en wat er nodig is. Deze ruimte is ook nodig om integraal te kunnen werken en de verbinding te zoeken met andere professionals om de inwoner te kunnen helpen in een samenhangende aanpak.
- Eerst oplossen, dan regelen: juist wanneer het gezin of de vraag van de inwoner centraal staat en er ruimte is voor de professionals, zien we dat er creatieve oplossingen worden gevonden. Ruimte voor de professionals schuurt soms met de strikte regelgeving. Wij vragen onze professionals om in het belang van de klant ook de randen van de regels te verkennen.
- We investeren in netwerken: de eigen netwerken van mensen worden steeds meer aangeboord. Dit zorgt ook voor een uitdaging want we zien dat juist mensen die aanspraak maken op voorzieningen soms over een zeer beperkt netwerk beschikken. We faciliteren hier als gemeente door bijvoorbeeld activiteiten gericht om buurtbewoners met elkaar in contact te brengen te faciliteren en daarmee het netwerk te verbreden.
- Verantwoordelijkheden delen in plaats van verdelen: een aantal mensen krijgt te maken met een combinatie van fysieke, mentale en sociale problemen. Zij treffen veel verschillende hulpverleners. Het gaat om professionele hulpverleners, maar ook mantelzorgers en vrijwilligers. “Professionals moeten de ruimte krijgen en bereid zijn om voorbij de grenzen van de eigen discipline en organisatie te kijken. Het vraagt om delen in plaats van verdelen van verantwoordelijkheden,” aldus Pauline Meurs, voorzitter van de Raad Volksgezondheid en Samenleving.
- We streven naar economische zelfstandigheid. Dat is namelijk een fundament om een zelfstandig bestaan op te bouwen.
- Wij werken regionaal samen als dit meerwaarde heeft voor onze inwoners en partners en in relatie staat tot de opgaven waar we allemaal voor staan. Deze samenwerking kan op verschillende schaalniveaus plaatsvinden.

[3] Zie bijlage 3 voor een financieel overzicht uit de begroting 2020 van bedragen mbt het Sociaal Domein

4 Het vervolg

In dit hoofdstuk schetsen we op welke wijze deze kadernota sociaal domein een vervolg krijgt. We gaan werken met gebiedsgerichte uitvoeringsagenda's. Wat dat zijn, staat in paragraaf 4.1. Het proces van het bewaken van de resultaten, ook wel monitoren genoemd, wordt beschreven in paragraaf 4.2. In paragraaf 4.3 staat de inkoopstrategie en de financiële verantwoording beschreven.

4.1 Gebiedsgerichte uitvoeringsagenda

De uitvoering van de activiteiten in het sociaal domein worden beschreven in jaarlijks opgestelde gebiedsgerichte uitvoeringagenda's. Daarin staan voor elk kerngebied (Eelde/Paterswolde, Vries en Zuidlaren en hun omringende dorpen) speerpunten, gezamenlijke opgaven, gewenste aanpak en financiering. Het is dus niet ondenkbaar dat de aanpak in de drie kerngebieden sterk van elkaar verschilt.

De agenda's zijn afgestemd op de behoefte en wensen van het gebied en worden in samenspraak met inwoners, maatschappelijke organisaties en de gemeente opgesteld. Een belangrijk onderdeel ervan is dat er ook gezamenlijk wordt gekeken welke rolverdeling en verantwoordelijkheid past bij zowel inwoners, organisaties en gemeente om de speerpunten en gezamenlijke opgaven op te pakken en te verwezenlijken. Ook de monitoring wordt in deze agenda's opgenomen.

We realiseren ons dat het werken met een gebiedsgerichte uitvoeringsagenda een nieuwe strategie is, waarbij gaande het proces uitgevonden moet worden op welke manier die het beste werkt. Deze nieuwe manier van werken past goed in kader 5: 'We bouwen verder aan en intensiveren de samenwerking met maatschappelijke organisaties (vrijwillig en professioneel) en inwoners', zoals die in hoofdstuk 3 beschreven staat.

4.2 Bewaken van de resultaten

De uitvoering van de gebiedsagenda's zien we als een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeente, haar inwoners en maatschappelijke organisaties. We willen daarbij zoveel mogelijk onnodige administratieve rompslomp en belemmerende regels uit de weg gaan.

Tegelijkertijd hechten we er belang aan dat de uitvoering en resultaten van de gebiedsagenda's integraal gemonitord worden. We bewaken de effecten, om eventuele knelpunten op te sporen en de kosten van het gezamenlijk gevoerde beleid te bewaken. Dit doen we via het verzamelen van gebiedsgerichte data, waarbij toezicht structureel geborgd is. Op die manier is er ruimte om nadere, verdiepende analyses te maken waardoor we geconstateerde knelpunten aan kunnen pakken.

4.3 Inkoop en financiën

Vanuit de NMD-gemeenten (Aa en Hunze, Assen, Midden-Drenthe, Noordenveld en Tynaarlo) organiseren we gezamenlijk de aanbesteding van de WMO en de jeugdzorg. De gezamenlijke visie hierop is vastgelegd in de startnotitie Inkoop en sluit aan bij deze Kadernota.

In de aanpak staat het resultaat centraal. De gemeenten kopen resultaten in en géén producten. De omvang van de ondersteuning is afhankelijk van het te bereiken resultaat. De vraag van de inwoner is leidend en niet het aanbod. De inwoner en zijn of haar sociale omgeving worden gezien als één geheel. Dit betekent meer oog voor en inzet van het gezin, het sociale netwerk, ervaringsdeskundigen of andere vormen van informele ondersteuning.

Belangrijke opgave van de inkoop is kostenbesparing terwijl kwaliteit geborgd blijft. Het doel is immers tot een structureel sluitende begroting voor het sociaal domein te komen, zonder daarbij afhankelijk te zijn van reserves.

Bijlage 1: De decentralisatietaken

Met ingang van 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor uitvoering van de Wmo, Participatiewet en de Jeugdwet. De Wet passend onderwijs is daar later aan toegevoegd. De inburgeringswet en de Wet voor de Geestelijke Gezondheidszorg (WvGGz) volgen in 2020.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
De gemeente is sinds 2015 verantwoordelijk voor de ondersteuning van inwoners zodat zij zoveel mogelijk meedoen en zelfstandig kunnen participeren in de maatschappij. Aandachtsgroepen zijn kwetsbare ouderen, inwoners met een fysieke of verstandelijke beperking en inwoners met psychische problematiek. Versterking van de basis is een belangrijk speerpunt zodat inwoners zoveel mogelijk op eigen kracht, eventueel met lichte ondersteuning, kunnen participeren in de samenleving. Voor bepaalde inwoners zal de basis niet toereikend zijn en kan er vanuit de Wmo extra ondersteuning worden geboden. Het gaat bijvoorbeeld om aangepast vervoer, huishoudelijke ondersteuning, dagbesteding of ondersteuning bij het structuren van het huishouden. Er wordt daarbij uitgegaan van maatwerk, aansluitend bij de behoefte en mogelijkheden van de inwoner. Binnen de Wmo zijn in Tynaarlo bijna 600 inwoners met een maatwerkvoorziening (1,76%) van de totale bevolking Tynaarlo.

Participatiewet
Het doel van de Participatiewet is om mensen met arbeidsvermogen toe te leiden naar werk, bij voorkeur naar regulier werk. De gemeente is verantwoordelijk voor de re-integratie van mensen die nog kunnen werken maar daarbij wel ondersteuning nodig hebben. De doelgroep van deze wet bestaat uit inwoners met een bijstandsuitkering en mensen met een arbeidsbeperking die wel over arbeidsvermogen beschikken (en niet kunnen instromen in de Wajong). Binnen het domein van de Participatiewet zijn er in Tynaarlo ongeveer 508 huishoudens met een bijstandsuitkering (2,8%). En zijn er 64 inwoners met een uitkering sociale werkvoorziening.

De Jeugdwet
Met de Jeugdwet zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor alle zorg voor de jeugd: de preventie, uitvoering van jeugdhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering. De Jeugdwet heeft tot doel om kinderen gezond en veilig te laten opgroeien, waardoor zij hun talenten kunnen ontwikkelen en naar vermogen kunnen participeren in de samenleving. De Jeugdwet moet hieraan bijdragen door de eigen kracht van jongeren en het zorgend en probleemoplossend vermogen van hun gezin en sociale omgeving te versterken. In totaal krijgen in Tynaarlo ruim 700 jeugdigen één of meerdere vormen van jeugdhulp (ca 2%). Van het totaal aantal jongeren is dat 11%. Het kan dan gaan om jeugdhulp die lokaal wordt gegeven of een zwaardere vorm die bovenlokaal wordt verstrekt.

Passend onderwijs
Met de Wet Passend Onderwijs (augustus 2014) is het de verantwoordelijkheid van scholen om kinderen een passende onderwijsplek te bieden. Daar waar het kan in het regulier onderwijs en daar waar het nodig is in het speciaal (basis)onderwijs. Daarvoor werken reguliere en speciale scholen samen in regionale samenwerkingsverbanden.

Wet inburgering
Doel van het nieuwe inburgeringsstelsel is om iedereen in Nederland mee te laten doen, het liefst via betaald werk en daar moet inburgering aan bijdragen. Gemeenten gaan inburgeraars daarbij activeren en begeleiden, zodat zij vanaf het eerste moment aan de slag gaan met hun inburgering. Uiteindelijk is het de bedoeling dat de nieuwe inburgeringswet 1 januari 2021 in werking treedt.

Wet voor de Geestelijke Gezondheidszorg (WvGGZ)
De Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg geldt vanaf 1 januari 2020. Deze wet regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de ggz. Een belangrijke verandering is dat verplichte zorg straks ook buiten een ggz-instelling verleend kan worden.

Bijlage 2: Infrastructuur in Tynaarlo

Om de gedecentraliseerde taken goed uit te kunnen voeren en een verschuiving van zware naar lichtere vormen van ondersteuning voor iedereen helder te realiseren, is een goede omschrijving van de sociale infrastructuur van belang. We onderscheiden hierbij drie niveaus: de basis, maatwerk voorzieningen en ondersteuning voor de meest kwetsbare inwoners. Inwoners kunnen zich in verschillende lagen tegelijk begeven. Uitgangspunt is steeds passende en duurzame oplossingen, aansluitend bij de behoefte van de inwoner.

Basisstructuur
De basis wordt primair gevormd door de inwoners zelf, hun sociale netwerk, mantelzorgers en vrijwilligers. Daarnaast bestaat de basis ook uit allerlei algemene voorzieningen zoals welzijnsvoorzieningen en zaken zoals jongerenwerk, wijkvoorzieningen, openbaar vervoer, informatievoorziening, goed onderwijs, een gezonde leefstijl, sport- en cultuurvoorzieningen zoals bibliotheken, mantelzorgondersteuning, een veilige woonomgeving en bewonersinitiatieven. Een sterke basis bevordert de sociale samenhang, gaat eenzaamheid tegen en draagt eraan bij dat mensen zelf problemen oplossen en zich ontwikkelen.

Dit draagt eraan bij dat inwoners zich meer zelf kunnen redden en minder (snel) een beroep hoeven te doen op zwaardere vormen van ondersteuning. De komende (vier) jaren blijven wij hierop inzetten, waarbij we op zoek gaan naar nieuwe combinaties voor samenhangende inzet en het optimaal benutten van elkaars expertise, over de grenzen heen van de eigen organisaties.

Maatwerkvoorzieningen
We willen zoveel mogelijk regelen in de basisstructuur. Voor bepaalde inwoners is dit niet toereikend en is extra ondersteuning nodig. Soms kan de omgeving van die inwoner (familie, buurt, school en andere basisvoorzieningen) niet voldoende steun bieden, bijdragen aan een oplossing of een stabiele en veilige (opvoed-)omgeving realiseren. In deze situaties kunnen er (aanvullend) maatwerkvoorzieningen worden ingezet zoals een re-integratie traject, een tijdelijke inkomensvoorziening, huishoudelijke ondersteuning of pleegzorg. De ondersteuning is hierbij gericht op de vraag van de inwoner en de afweging wat voor hem/haar nodig is.

Ondersteuning voor kwetsbare inwoners
Voor die inwoners voor wie zelfredzaamheid (tijdelijk) buiten bereik ligt is meer nodig dan basis- en maatwerkvoorzieningen. Het gaat hier veelal om zeer kwetsbare mensen die dak- en thuisloos zijn, zorg mijden, verward gedrag hebben en/of te maken hebben met zware verslavings- en/of GGZ problematiek. Het is belangrijk dat er voor deze inwoners een goed vangnet beschikbaar blijft. Het gaat hier veelal om regionale voorzieningen. In de komende jaren willen we in regionaal verband nader bepalen hoe dit “landschap” van voorzieningen er uit moet komen te zien en welke zaken lokaal dan wel regionaal worden opgepakt. Het betreft dan bijvoorbeeld het regionaal Advies- en Meldpunt Huiselijk geweld en Kindermishandeling (Veilig Thuis genoemd), jeugdbescherming, jeugdreclassering en beschermd wonen voorzieningen.

Bijlage 3: Financieel overzicht

Tekorten sociaal domein (bedragen * € 1.000)			
	2019	2018	2017
Participatiewet	100	300	100
WMO	200	-100	-200
Jeugdzorg	-2.200	-3.000	-1.500
Totaal	**-1.900**	**-2.800**	**-1.600**

Uit de tabel blijken de saldi op de participatiewet vrij constant te zijn.

In 2019 was, gebaseerd op de uitkomsten van de najaarsbrief, nog een klein overschot op de Wmo, maar vanaf 2020 komen de budgetten verder onder druk te staan door vooral de invoering van het abonnementstarief. Dit leidde naast gederfde inkomsten tot een extra toeloop op de maatwerkvoorzieningen.

Het tekort op de jeugdzorg nam ogenschijnlijk in 2019 t.o.v. 2018 af met rond € 800.000, maar dit werd voor een groot deel beïnvloed door de tot en met 2021 toegekende extra (incidentele) rijksmiddelen van € 640.000.

Maatregelenpakket
Door het uitvoeren van een aantal maatregelen willen we sturen op de kosten binnen het sociaal domein. Het pakket aan maatregelen raakt vele aspecten van het sociaal domein en vloeit voort uit de uitkomsten van eerder genoemde onderzoeken. Uitgangspunt blijft dat de gemeente altijd acute zorg biedt als dit nodig is. Dit is de enige manier om de uitvoering binnen de gestelde Rijksbudgettaire kaders waar te maken. Het bepalen van de financiële waarde van het maatregelenpakket is in het stadium waarin wij (net als nagenoeg alle andere gemeenten) nu verkeren lastig.

Naast het pakket van maatregelen zetten we sterk in om meer zicht te krijgen op de vraagstukken die spelen in de verschillende gebieden van Tynaarlo. Dit met als doel om duurzaam te kunnen sturen op onze maatschappelijk vraagstukken.